

WOORDWIJS

Help – ik geloof niet (meer)!

H. Drost

Het gebeurde op een gesprekavond waar jongeren van buiten de kerk waren. Ze was heel open. Ze had zich verdiept in godsdienst. Ze zei dat ze islam en christendom had onderzocht. Vooral het vertrouwen in God sprak haar aan, toen één van ons daar van getuigde. Maar toen zei ze: ‘Ik zou wel willen geloven, maar ik kán dat niet...’

Ik had niet veel tijd om erover na te denken, omdat ik het (flitsende) gesprek moest leiden, maar het haakte later pijnlijk in mijn gevoel: ‘Ze wil wel, maar... kan niet.’ Als je er later nog eens over nadent, kom je als gereformeerd mens uit bij een kernpunt in het bijbelse spreken: ‘Het geloof is een gave.’ Het heeft met Gods keus te maken of een mens wel of niet gelooft. En dat brengt je terug bij het punt waar je moet beginnen: gebed. Daarmee zou ik ook dit artikel willen beginnen. Heb jij dat al eens iemand horen zeggen: ‘Ik wil wel, maar kan niet’? Heeft het je ook gebracht tot gebed?

Aan het eind van de avond heb ik gezegd dat we samen op het perron hadden gestaan. De trein van het evangelie stond klaar. Er is ruimte genoeg voor iedereen. Na al het praten over het geloof komt er een moment dat je kunt instappen. Waarom doen mensen het niet? Kunnen ze niet? Willen ze niet?

Geloof

Het geloof is een gave van God. Dat is het startpunt in ons denken, ook als we nadenken over problemen met geloven. God is machtig genoeg om de deur naar het geloof open te breken. Tegelijk is het geloof ook een zaak van de mens. God wil dat zo. Overal in de Bijbel lees je, hoe God ons aanspreekt. Dat roept reactie op. Een mens kan blij ‘ja’ zeggen op Gods stem in zijn leven. Er kunnen ook vele hobbels liggen, en dan...?

Hoe werkt de Geest?

God spreekt heel de mens aan. De problemen die wij hebben, kunnen op verschillende niveaus liggen. Het kan te maken hebben met je manier van denken, met je gevoel of met je wil. Daar kan een blokkade liggen. Daar kan een mens ook een blokkade opwerpen. Dat leer je als je in de Bijbel leest, hoe de Heilige Geest nieuw leven geeft. Ik neem het uitgangspunt in wat de *Dordtse Leerregels* zeggen over het werk van de Heilige Geest in een mens:

Wanneer God (...) de ware bekering tot stand brengt, laat Hij niet alleen het evangelie door middel van de prediking horen en hun *verstand* door de Heilige Geest zo sterk verlichten, dat zij goed begrijpen en onderscheiden wat Gods Geest hun wil leren. Maar Hij dringt ook door tot in het diepst van de mens met de krachtige werking van diezelfde Geest, die wedergeboorte werkt; Hij opent het gesloten *hart*, Hij maakt het harde zacht, Hij besnijdt het onbesnedene, Hij vernieuwt de *wil*: van dood maakt Hij hem levend, van slecht goed, van onwillig gewillig, van weerbarstig gehoorzaam. Hij brengt de wil zover en geeft deze zoveel kracht, dat hij als een goede boom vruchten van goede werken kan voortbrengen.¹

¹ *Dordtse Leerregels* III/IV, 11

Als je dit nog eens doorleest, zie je dat God een mens aanspreekt op het verstand, in het hart en in de wil. Op al deze niveaus kan een mens een blokkade voelen of hebben.

Problemen op gebied van denken

‘Omgordt de lendenen van je verstand,’ schrijft Petrus in de Bijbel.² Wordt hiermee bedoeld dat je geloof niet door je verstand gehinderd moet worden?

Die vraag laat zien hoe wij door de tijd waarin we leven zijn beïnvloed. Je zou – kort door de bocht – kunnen zeggen dat we in een tijd leven, die veel wantrouwen heeft tegenover het verstand en een grote nadruk legt op het gevoel. Dat heeft invloed. Zo kom je in onze emotiecultuur binnen het christendom een sterke nadruk tegen op het gevoel. Dat heeft grote voordelen. Na een tijd waarin we wel eens deden alsof geloven een zaak van verstandelijke overwegingen was, is het een weldaad te horen en te lezen dat het geloof een zaak van de hele mens is. Het gaat om een relatie tot God en daar ben je als totale mens in betrokken. Tegelijk zie je dat, in een reactie, het denken als het ware teveel wordt uitgeschakeld. En dat is nu net een stap te ver. God gebruikt in zijn aanpak van ons, zondige mensen, het verstand om ons een andere kijk op de zaken te geven.

De tekst uit 1 Petrus over het ‘omgorden van je verstand’ betekent juist dat je je verstand goed moet gebruiken. ‘Omgorden van de lendenen’ betekende in de tijd van de Bijbel dat je je opperkleed met een riem omhoog trok om goed te kunnen lopen en werken. Zo bedoelt Petrus dat je je verstand moet gebruiken om je op Christus te concentreren om niet over je eigen denken te struikelen. En dat gebeurt natuurlijk wel vaak.

Iemand komt niet tot de overgave van het geloof. Hij wil zijn denken niet aan God ondergeschikt maken. Paulus schrijft in de Bijbel, dat hij in zijn missionaire werk bezig is spitsvondigheden neer te halen: ‘We maken iedere gedachte krijgsgevangene om haar aan Christus te onderwerpen.’³ Dat betekent dat je in een gesprek over het geloof moet kijken waar de misverstanden en verkeerde ideeën zitten. Dat verhindert veel mensen om te komen tot geloof. Ze kunnen het niet geloven.

Wat kunnen wij doen? Het gaat om het opsporen van de misverstanden. Dat betekent dat je goed luistert naar wat iemand zegt. Het betekent ook dat je probeert te begrijpen wat er achter de redeneringen schuil gaat. Iemand kan bij voorbeeld zeggen dat hij niet begrijpt wat hij fout doet. Hij doet z’n best in dit leven, en er gaat wel eens iets mis... maar dat je een zondaar bent? Dat wil er bij hem niet in. Hij snapt het echt niet... Waarom niet? Het kan zijn dat hij helemaal niet van de schepping uitgaat. Hij denkt aan een proces van evolutie. Hij heeft geen idee van een Schepper die hem gemaakt heeft en daarom recht van (aan)spreken heeft...⁴

Problemen op gebied van het ‘hart’

‘Wanneer u zich niet bekeert en wordt als de kinderen, zult gij het koninkrijk der hemelen niet binnengaan.’⁵ Deze tekst betekent niet dat je een simplist moet worden om te gaan geloven. In onze tijd met afkeer van het intellect wordt zo nog wel eens gepraat. Maar ik denk dat het gaat om overgave. Vanuit vertrouwen kan een kind zich helemaal overgeven, zich laten leiden.

² 1 Petrus 1:13

³ 2 Korintiërs 10:3-5 (NBV)

⁴ Dit voorbeeld komt uit het boek *Evangelisation in der Postmoderne* van dr. Wolfgang Nestvogel

⁵ Matteüs 18:2

Het geloven begint met begrijpen. Dat is een bijbelse waarheid die je in onze emotiecultuur overeind moet houden. Maar dat is het begin van de bijbelse waarheid, het is niet de hele waarheid over het (tot) geloof (komen). In het denken vallen beslissingen, maar we moeten niet doen alsof daar de laatste beslissing valt. De Bijbel spreekt over het hart. Een mens kan verstandelijk de boodschap van God begrijpen, maar daarmee komt hij nog niet tot overgave. Het hart speelt ook een rol.

Je moet daarom niet blijven steken in het redeneren. Gesprekken over het geloof lopen nogal eens op niets uit, omdat ze alleen maar op het niveau van het denken blijven steken. Dat gebeurt bijvoorbeeld op het moment dat iemand gaat redeneren om de zaak bij zijn of haar hart weg te houden. Als je Gods boodschap goed verwoordt, merkt iemand dat er een appèl op zijn hart gedaan wordt. Dan kan er een redenering opgezet worden om er onderuit te komen. Men zegt dan dat iemand een 'kluif' voorhoudt.⁶ Wie een hond een kluif voorhoudt, zal merken dat het beest graag toehapt. Op die manier wordt christenen ook nog al eens een kluif voorgehouden. Als iemand voor de keus wordt gesteld, zet hij of zij een redenering op om die keus te ontlopen. Hij of zij komt met een 'probleem'. En wij lopen het risico daar maar al te graag in te 'happen'. Je krijgt dan een lang gesprek, dat je afvoert van de kernzaak: overgave aan Jezus. Een voorbeeld om aan te geven hoe je het gesprek weer bij het hart kunt brengen:

'Ik weet niet of het wel goed is wat je nu doet, dat je het weer hebt over die ouderling die je vroeger zo teleurstelde. Dat was fout, maar je kunt toch niet je hele leven laten bepalen door een ervaring van zo lang geleden? Zouden we niet gewoon veel beter de vraag kunnen stellen of het goed zou zijn nu weer opnieuw met God te beginnen?'⁷

Laten we de boodschap zo proberen te verwoorden dat het harten raakt. En dat kan alleen in gebed, omdat het openen van het hart een ingreep is die alleen Christus voor elkaar krijgt.⁸

Problemen op gebied van de wil

De Bijbel vertelt zelfs dat Jezus hem lief kreeg. Hij was oprecht. Toch komt hij niet geloof. 'Ik kan het niet.' En hij wordt somber na de oproep van Jezus om zijn rijkdom aan de kant te zetten. Hij kan het niet en... hij wil het niet. Dat is het probleem van de 'rijke jongeling'.⁹ Zijn 'blokkade' ligt niet op het niveau van zijn denken. Hij heeft geaccepteerd dat God de Schepper is die recht van spreken heeft. Hij heeft Gods geboden willen nakomen. Wat is zijn probleem? Ligt het op het punt van het hart (de overgave) of op het punt van de wil (de gehoorzaamheid)?

In ieder geval kan het niet-geloven alles te maken hebben met het niet-willen-geloven. Het is goed om je af te vragen of de opmerking 'ik kan niet geloven' niet vaak betekent 'ik wil niet geloven'. Dat heeft ook te maken met de tijd waarin we leven. Er is in onze cultuur een geweldige drang naar vrijheid die zich verzet tegen alle soorten vormen van binding, laat staan onderwerping. De moderne mens is akelig trots. In zo'n sfeer is er ook vaak onwil om voor God te buigen.

De wil om zelf de keuzes te maken, kan leiden tot een harde opstelling. Dan ben je op het moment aangekomen dat de Bijbel niet alleen meer spreekt over de liefde van God, maar ook over de toorn van God. De liefde gaat voorop, maar al naar gelang de reactie van een mens

⁶ dr. Benno van den Toren, *Moelijke vragen over God en Jezus*, p. 23

⁷ *Moelijke vragen*, p. 23

⁸ Handelingen 16:14

⁹ Marcus 10:17-27

kan Gods toorn ter sprake komen. Onwilligheid is de zonde die een mens met open ogen naar de ondergang doet gaan. En hoe moeilijk het ook is om dat liefdevol ter sprake te brengen – dat moet ter sprake gebracht worden: ‘Wie niet wil, wordt niet gered.’

Afschrijven? Doorbidden!

Wanneer stop je nu met praten over het geloof? Waar het gesprek met de ander doodloopt, kun je wel met God blijven praten. De Here Jezus leerde ons al dat niemand tot Hem komt, behalve als het door de Vader gegeven wordt.¹⁰ Je komt tot voorbede.

En zo is de cirkel rond: het gaat om de Heilige Geest. Hij kan, ook waar onwil is, de wil ombuigen. Zo lang er leven is, is er hoop. Jezus had de ‘rijke jongeling’ lief. Die welgestelde jonge man wordt niet boos na Jezus’ woorden. Hij voelt zich machteloos. Hij is verdrietig. Soms is het einde van een gesprek dat je elkaar aankijkt en de ander de schouders ophaalt, niet onverschillig, maar verdrietig: ‘Ik kan het niet.’

Het is dan goed om in je gebed stil te staan bij wat Jezus zei. Hij zei na het vertrek van de jonge man dat alle dingen mogelijk zijn bij God. Later kwam de Geest van God uit de hemel. Toen zijn onmogelijke dingen mogelijk geworden: Hij is de Geest van wijsheid die het verstand doet begrijpen, Hij is de Geest van openbaring die het hart openmaakt en Hij is de Geest die de onwillige wil gewillig kan maken.

Om eens verder te lezen

Dordtse Leerregels hoofdstuk V

Dr. Benno van den Toren, *Moeilijke vragen over God en Jezus. Een hulp bij gesprekken over geloven vandaag* (uitgave IZB, IFES).

Om te bespreken

1. Waar ligt het probleem in het voorbeeld waarmee dit artikel begint: in hoofd, hart of wil?
2. Waar en hoe herkent u in geloof en kerk de invloed van het postmodernisme zoals in dit artikel (kort) is getekend?
3. Lees Hebreëën 11:17-19 over het geloof van Abraham en bespreek hoe de Bijbel hier spreekt over verstand, hart en wil.
4. ‘Wie God zoekt, zal Hem misschien niet onmiddellijk vinden, maar uiteindelijk zal hij Hem toch vinden’ (Spurgeon).

¹⁰ zie Johannes 6:65 en... 66